

OROL TATRANSKÝ

Vydávaný Ludovítom Štúrom od 1. augusta 1845 do 30. júna 1846

12/2011 17. 12. 2011

Príloha Slovenských národných novín pre mladú literatúru, umenie a spoločnosť



Novosti
s. 3



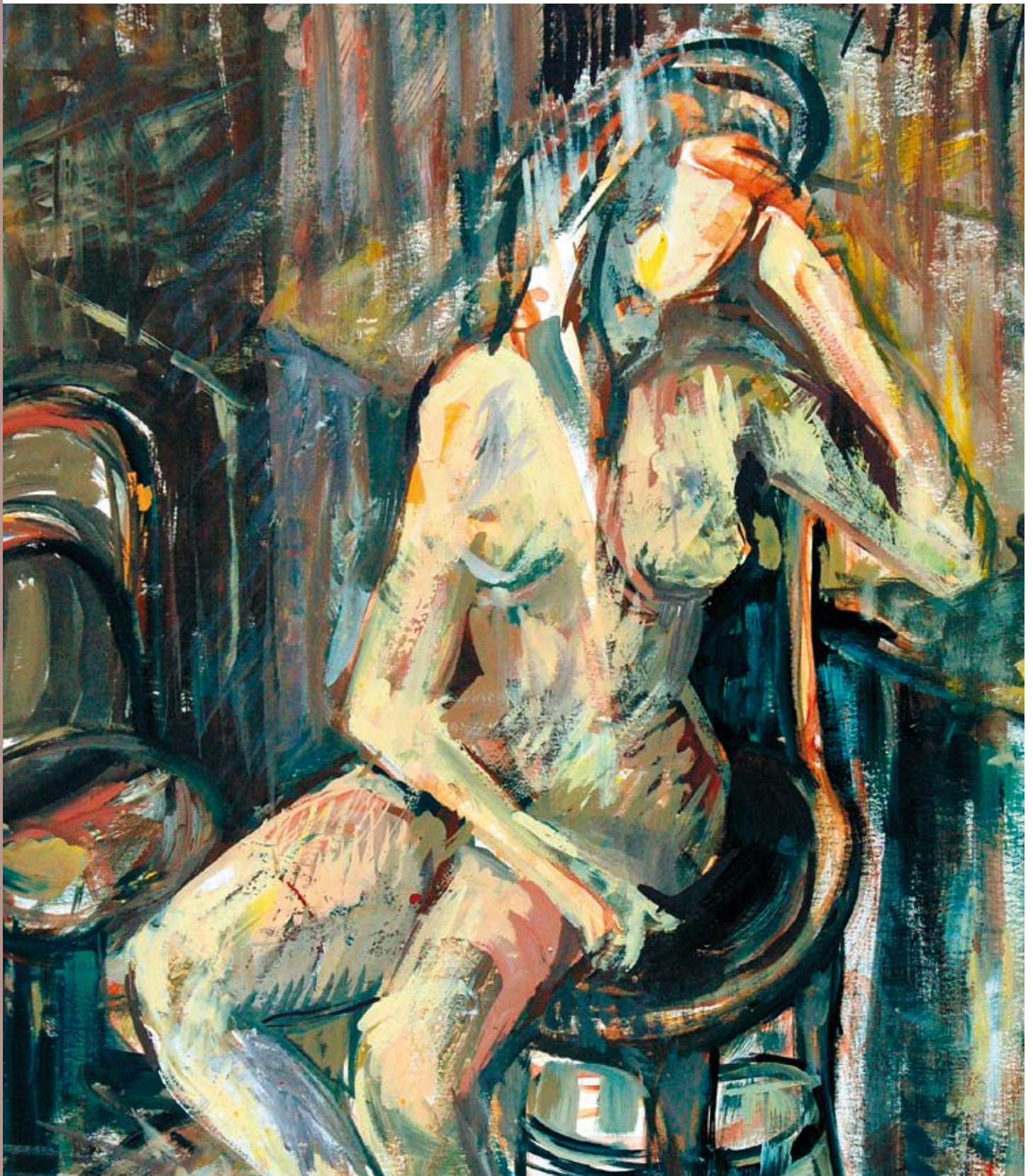
**rozhovor
s Petrom
Staríčkom**
s. 4 - 5



**Slovensko,
milujem ťa**
s. 6



Rozličnosti
s. 8





Z OBSAHU

Zhudobňovaniu básní slovenských poetov sa skupina Arzén príležitostne venuje už dvanásť rokov. Dve skladby tejto proveniencie boli dokonca použité v dokumentárnych filmoch o Jánovi Frátrikovi (Dobrý deň, básnik, 1999) a Pavlovi Ušákovovi-Olivovi (Básnik oblakov, 2000). Spomínané snímky, ktoré sú pomerne často reprízované, nakrútila Slovenská televízia.

Peter CABADAJ v rubrike Nové CD o nahrávke skupiny Arzén - strana 3

Literárne prílohy novín a časopisov plnia podľa môjho názoru dôležitú funkciu, pomáhajú šíriť pôvodnú tvorbu medzi čitateľov. Napriek všetkému verím, že sa nájde zopár ľudí, ktorí si radi prečítajú hoci aj v novinách dobrú poviedku či báseň.

Peter STARÍČEK v rozhovore s Michalom BADÍNOM - strany 4 - 5

Ľudia sa ma často pýtajú, prečo cestujem. Odpoveď je jednoduchá - čo krajina, to búranie množstva pravidiel usadených v mojom vnútri. Zákonov a zabehnutých systémov, ktoré fungujú v nás, ale pár hodín letu cez kopce a neplatí nič.

Pavel Hirax BARIČÁK - Slovensko, milujem ťa! (z cestopisu Etiópia - vysoká škola neočakávaní) - strana 6

Literárna prehliadka Jašíkove Kysuce je najstaršou literárnou súťažou na Slovensku. Podľa štatútu tejto súťaže pre mladých prozaikov sú Jašíkove Kysuce celoslovenskou literárnou súťažou určenou mladým talentovaným autorom do 35 rokov, ktorí prostredníctvom súťaže prezentujú svoju tvorbu čitateľskej verejnosti.

Rubrika Rozličnosti prináša informácie nielen z literárnych súťaží - strana 8

Ilustrácia na obálke a pri úvodníku - Radoslav Vojtek

OROL TATRANSKÝ

príloha Slovenských národných novín pre mladú literatúru, umenie a spoločnosť.

Zodpovední redaktori:

Michal BADÍN, Marián GRUPAČ

Tel.: 043/ 40 12 837

E-mail: snn@matica.sk

Redakčná rada: Michal BADÍN, Peter CABADAJ, Marián GRUPAČ, Maroš SMOLEC, Marián TKÁČ



Milí čitatelia, mladí autori,

práve držíte v rukách novú podobu vašej i našej literárnej prílohy Orol tatranský. Iste ste si všimli, že v redakcii sme pristúpili k závažným zmenám v grafickej i obsahovej podobe prílohy.

Zmenili sme formát. Veľkú vkladaniú dvojstranu sme nahradili magazínovým formátom - vo vašich listoch, ktoré ste zasielali do redakcie, totiž často zaznievali hlasy, aby príloha vyzerala samostatnejšie, aby bola od klasických novín nejakým spôsobom odlišená.

Zmenili sme aj grafickú podobu prílohy - oživilo sme štýly písma a sprestrili sme aj obsah Orola tatranského. Ak sme sa v predchádzajúcich číslach prikláňali skôr ku fotografickému umeniu, postupne začíname dávať priestor aj iným formám výtvarného umenia. Aj z toho dôvodu ste na titulnej strane našej vynovenej prílohy (ale aj nad týmito riadkami) mohli nájsť ilustrácie od výtvarníka Radoslava Vojteka.

Na ďalších stránkach nájdete aj nové pravidelné rubriky - pri ich vytváraní sme sa nechali inšpirovať pôvodnou prílohou štúrovských Slovenských národných novín Orol tatranský. Čakajú na vás teda Novosti, Rozličnosti, Cestovania, ale pribudli aj nové rubriky Mladí vo večnosti či Slávne rukopisy. Nezabudli sme ani na rozhovory s mladými autormi a ich tvorbu - v tomto čísle odpovedal na naše otázky Peter Stariček.

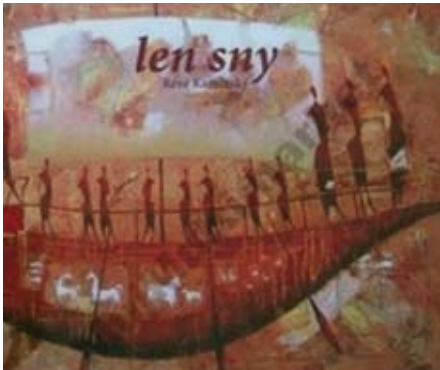
Redakčný okruh Orola tatranského vyzýva vás, mladých autorov, aby ste na kontaktný e-mail uvedený v tiráži zasielali svoju literárnu tvorbu - od budúceho čísla na ňu budeme reagovať v rubrike s názvom Ohlasy.

Tešíme sa na mladú literatúru a umenie v roku 2012 - v novom Orlovi tatranskom.

Michal BADÍN



Nová kniha



René Kaminský: Len sny. Vydavateľstvo Matice slovenskej, Martin 2010

Vydavateľstvo MS je prajné k začínajúcim autorom. Dôkazom je aj knižná publikácia, ktorú spomínané vydavateľstvo zrealizovalo minulý rok, a v ktorej prináša pre čitateľov debutovú zbierku básní autora Reného Kaminského. Útla zbierka je harmonickým, komorným, homogénnym, miestami až monotónnym celkom poézie, ktorá sa nesnaží čitateľa šokovať, nahnevať, či ohúriť. Verše z jednotlivých strohých celkov bez názvov plynú pomaly, ale prirodzene. Jazyk básní je ľahký, vzdušný, až éterický, niekedy až opojný. Literárna kritička Ivana Hostová označila spomínanú zbierku, resp. čítanie veršov z nej „arteterapiou“: „Harmonizácia, oslavnosť, absencia naliehavého problému, nízka komunikatívna a poetologická neinvenčnosť básní v próze odsúvajú Kaminského debut na perifériu hlavných prúdov súčasnej slovenskej poézie. Subsystemy poézie sú však legitím-

nými súčasťami diania v každej národnej literatúre, a ako také majú svoje nezane-dbateľné funkcie – v prípade textov Reného Kaminského by bolo možné hovoriť o ich arteterapeutickom pôsobení, a to nielen pri písaní, ale – keď si básne nájdú svojho čitateľa – aj pri ich čítaní.“ (In: www.litcentrum.sk). Po prečítaní Kaminského zbierky sa žiada prečítať si ju hádam (nielen) ešte jeden raz... Autorove posolstvá predsa môžu byť ortieľom, ale taktiež i pascou: „Vzplanutia východu, ktoré sa ku mne nesú/ na vlnách pastelových, ktoré ma nachádzajú v povetrí líp, ma pri-vádzajú na hranu noci,/ pred ortieľ svetla,/ do pasce nádhery.“ (s. 7).

Pri čítaní básní z tejto zbierky mi ne-dojak vyvstala v myslí akási (pokušiteľská) paralela s fotografiou... Fotografie totiž majú svoje počiatky v „kamere obskure“, ktorej optické princípy boli známe už v 5. storočí pred naším letopočtom. Camera obscura, po latinsky: tmavá komora, nebola ničím viac, než škatuľou alebo miestnosťou zahalenou v tme s malým otvorom na jednej strane, ktorým svetlo prenikajúce zvonku vytváralo prevrátený obraz na ploche vo vnútri... Moderná technológia digitálneho veku pokročila pri zachytávaní reality, či sveta tam vonku a zdalo by sa, že camera obscura je už mŕtva. Avšak základný princíp zaostrenia lúčov prostredníctvom clony na dvojrozmernom povrchu ostáva rovnaký ako v prípade spomínanej tmavej komory... I Kaminského básne môžu na niekoho pôsobiť ako archaické fragmenty, ktorými sa autor pokúša popísať to, čo vošlo do jeho „tmavej analógovej komory“ z vonkajšieho digitálneho besnenia dneška. A to je dobre. Príjemná kniha, graficky, i obsahovo.

Koncert

Matica slovenská - Slovenské národné noviny a ich literárna príloha Orol tatranský spoluorganizujú klavírny koncert pri príležitosti 100. výročia narodenia slovenského skladateľa Jána Cikkeru. Podujatie sa uskutoční v rámci 9. ročníka medzinárodného festivalu hudby 20. a 21. storočia SPACE. V pondelok 19. decembra o 17. hodine sa v Turčianskej galérii v Martine predstaví mladá slovenská klaviristka Jordana Palovičová, ktorá uvedie Cikkerovu klavírnú tvorbu.



Hlavným organizátorom koncertu je ISCM –slovenská sekcia, spoluorganizátormi sú MET-X, Turčianska galéria v Martine a Matica slovenská. Podujatie finančne podporili Ministerstvo kultúry SR, Hudobný fond, Ars Bratislavensis a Európska komisia. -mb-

Nové CD



Terchovsko-žilinská skupina Arzen pôsobí na slovenskej hudobnej scéne od roku 1983. Počas takmer troch desaťročí svoje nepretržitej existencie (!) prežila všeličo a, samozrejme, má sa aj čím pochváliť.

Album Odpovede, ktorý kapela najnovšie ponúka, je oproti predošlým platniám z iného súdka. Skladateľ Pavol Cabadaď dôkladne pre-kutrál vzácnu rodinnú knižnicu a na mušku si zbral nežijúcich slovenských básnikov.

Okrem klasika Jána Smreka (podľa jeho básne Odpovede je cédečko pomenované) a čiastočne žilinského barda Jána Frátrika ide všetko o autorov, ktorým sa v období niek-dajšieho komunistického režimu venovala len okrajová pozornosť. Týka sa to, napríklad, príslušníka katolíckej moderny Pavla Ušáka-Olivu, ako aj (tabuizovaných) exilových tvorcov Jána L. Doránskeho, Kolomana Kolomiho Geraldiniho, Karola Strmeňa, Eugena Vesnina a Andreja Žarnova.

Keďže poznám genézu tohto zaujímavého projektu, viem, že Pavol Cabadaď pri výbere básnikov dobrovoľne rezignoval na našu súčasnú poéziu a jej protagonistov.

Citlivo sa ponoril do starších poetik a trpezlivo hľadal verše so silnejším myšlienkovým nábojom, zaujímavou obraznosťou či originálnou metaforou. Niekedy pri spracovávaní využil časť básne, inokedy len fragment či motív. Dôraz kládol na prirodzené harmonické prepojenie pôsobivej myšlienkového línie textu s jej hudobnou reflexiou.

Zhudobňovaniu básní slovenských poetov sa skupina Arzen príležitostne venuje už dvanásť rokov. Dve skladby tejto provenien-

cie boli dokonca použité v dokumentárnych filmoch o Jánovi Frátrikovi (Dobrý deň, básnik, 1999) a Pavlovi Ušákovi-Olivovi (Básnik oblakov, 2000). Spomínané snímky, ktoré sú pomerne často reprízované, nakrútila Slovenská televízia.

Kdesi som čítal, že éra textárov nástupom slobodných čias skončila. Možno, ale rôzne muzikantské formácie s textami pra-



cujú naďalej. Cédečko Odpovede vnímam ako nevtieravú „odpoveď“ kapely Arzen na výzvy a odkaz slovenskej poézie.

Súčasná generácia ju príliš nečíta, preto som zvedavý, ako zareagujú poslucháči.

Peter CABADAJ



V MLADEJ LITERATÚRE TO STÁLE VRIE

(rozhovor s básnikom Petrom Staríčkom)

Peter Staríček sa narodil v roku 1981 vo Svidníku, do roku 2005 býval v Bardejove. Po ukončení štúdií na Právnickej fakulte UMB v Banskej Bystrici odišiel za prácou do Žiliny, kde žije a pracuje dodnes. Je člen Literárneho klubu Mädokýš, o. z. a externý člen Bardejovského literárneho klubu. Je tiež viacnásobný laureát viacerých celoslovenských súťaží, publikoval v rôznych slovenských a českých literárnych časopisoch, zborníkoch a v Slovenskom rozhlase.

V roku 2009 si debutoval básnickou zbierkou Chodec. Dominuje v nej viazaný verš.

Nepovedal by som priamo, že v zbierke je dominujúcim viazaný verš - dve zo štyroch častí sú napísané voľným veršom. Odráža to samozrejme môj autorský prístup, neviem si predstaviť, že by som písal len viazaným veršom. Zdalo by sa mi to obmedzujúce. Viazaný verš ma však na druhej strane naučil, ako texty cizelovať, pretože si vyžaduje hlbšie znalosti napríklad o aspektoch plynutia rytmu. Pričuchol som teda nutne aj k verzológii, určite ma aj to obohatilo. Zbierka Chodec odráža moje tvorivé obdobie približne posledných šesť rokov pred jej vydaním, je teda zbierkou v pravom slova zmysle. Napriek tomu si nemyslím, že by jej chýbala vnútorná kompozícia, pozornejší čitateľ skryté konotácie názvu Chodec iste vystopuje.

Aké si mal skúsenosti s vydavateľmi? Chodil si za nimi s rukopismi?

O pripravovanom rukopise vedel s predtým vydavateľ, u ktorého knižka nakoniec aj vyšla (DALi, Košice), na vydání sme teda boli už dohodnutí skôr. Problémom však bola samozrejme finančná otázka. Podpora MK SR vo vzťahu k debutujúcim autorom je mizivá, v tomto smere som nikdy nemal ilúzie. Pomohlo zopár podporovateľov umenia, napokon sa to teda predsa len podarilo. Hlavné je, že sa básne dostali k tým, bez ktorých by boli ničím - k čitateľom. Veď aj literatúra je istou formou komunikácie.

Čo ty a literárne súťaže? Si viacnásobný laureát väčšiny z nich - môžeš teda porovnávať...

Úspechy v literárnych súťažiach potešia, ale netreba ich preceňovať. A navyše, kvalita súťaží býva rôzna, súvisí to aj s obsadením miest členov poroty. Zažil som aj „rozborový seminár“, na ktorom nám člen poroty rozprával predovšetkým o sebe a nedozvedeli sme sa o našich textoch vôbec nič, čo by nás autorsky posunulo ďalej. Za najlepšie literárne súťaže pre začínajúcich autorov u nás som považoval Literárny Zvolen, Wolkrovu Polianku, Literárnu Senicu, Jašíkove Kysuce a Poviedku. V neposlednom rade boli pre mňa súťaže okrem konfrontácie tvorby miestom stretnutia s ľuďmi venujúcimi sa literárnej tvorbe, respektíve po umeníu všeobecne.

Si členom minimálne dvoch literárnych klubov - je pre mladého autora prospešné, ak patrí do spolku, či klubu ľudí, ktorí sa venujú písaniu?

V martinskom Mädokýši mám mnoho priateľov. Pokiaľ niekto chápe takýto klub ako partičku postarších členov, ktorí sa vzájomne potlápkávajú po pleciah, je na veľkom omyle - konfrontácia na stretnutiach bývala neúprosná. Navyše klub bol svojho času organizačne veľmi aktívny, obohatilo ma to aj o skúsenosti súvisiace práve s organizáciou literárno-hudobných večerov. Čo sa týka Bardejovského literárneho klubu, som len jeho externým členom. Väčšinu svojho doterajšieho života som strávil v Bardejove, a hoci už šesť rokov bývam a pracujem v Žiline, k Bardejovu mám stále vrelý vzťah, rád sa tam vraciam. Pokiaľ ide o spisovateľské organizácie, dal som si záväzok, že do žiadnej z nich nevstúpim - nepresvedčia ma ani rôzne výhody podobnej organizovanosti ani nič iné.

Pozoruješ tvorbu mladých autorov?

Z kolotoča literárnych súťaží som po vydaní knižky vypadol, takže je mi známa len tvorba tých autorov, ktorých poznám ešte z predchádzajúceho obdobia, resp. ktorých tvorbu zachytím v literárnych časopisoch. Okrem mojej generácie autorov - Pavol Garan, Radoslav Tomáš, ktorých tvorbu dobre poznám, som zachytil debuty o čosi mladších autorov - Mirky Ábelovej, Joa Palašáka či Michala Badína, so zaujímavým projektom prišiel Košičan Richard Kitta - naštartoval projekt vydávania takzvaných flexi-bookov, ktoré kombinujú literatúru s výtvarným umením. Fandím aj projektom občianskeho združenia Literis, ktoré okrem iného zastrešuje aj časopis pre experimentálnu literatúru Kloaka. Napriek všetkým problémom to stále v mladej literatúre vrie.

Ktorí spisovatelia najviac ovplyvnili tvoju tvorbu?

Dočítal som sa v recenziách na svoju zbierku, že v nej badať veľmi rôznorodé vplyvy, na takéto záležitosti si však treba dávať obrovský pozor. Musím to byť predovšetkým ja, kto stojí za textami, nemožno sklňať v tvorbe k napodobovaniu (pokiaľ nejde o recesiu). Keď som začal písať, bol som očarený francúzskymi symbolistami, dekadenciou, potom to už šlo samo - cez modernu, beatnikov až po súčasných tvorcov. Vždy si rád prečítam Rimbauda, Verlaina, Baudelaira, Rilkeho, Roya, Haugovú, ale aj Macsovszkého, z prozaikov napríklad Kerouaca, Houellebecqa, Vilikovského.



Pripravuješ ďalší rukopis?

Mám rozpracovaných viacero textov, okrem poézie aj prózu, nikam sa však neponáhľam, zastávam totiž názor, že správny okamih na pustenie sa do písania neprichádza vtedy, keď chcem ja, ale ide skôr o akýsi vnútorný impulz, vnuknutie. Ale nechcem sklúzať k špekulatívnosti, zostaňme radšej pri tom, že tvorivý proces nie je jednoducho vysvetliteľná záležitosť.

V čom vidíš prínos literárnej prílohy Orol tatranský?

Literárne prílohy novín a časopisov plnia podľa môjho názoru dôležitú funkciu. Pomáhajú šíriť pôvodnú tvorbu medzi čitateľov. Napriek všetkému verím, že sa nájde zopár ľudí, ktorí si radi prečítajú hoci aj v novinách dobrú poviedku či báseň. Napríklad minule som bol počas návštevy Talianska milo prekvapený, ako pozitívne je v očiach verejnosti vnímaná tvorba poézie – dokonca aj na benzínových pumpách (nepreháňam) sa dali kúpiť súborné prekladové vydania zahraničných básnikov ako Ezra Pound, Majakovskij či Plathová (na ľavej strane knihy bol vždy originál básne, na pravej jej preklad). Nikomu sa to pritom vôbec nezdalo čudné. Vzťah verejnosti ku kultúre je zrkadlom každej spoločnosti. A u nás veru máme v tomto smere čo zlepšovať.



Pamäť

V rednúcom vzduchu rozpažím a čakám
pri starej mestskej radnici
a neustúpim pred ničím,
len dážď mi stúpa do rukávov saka.

Pretláčam klenbu. Čas sa na mňa rúti.
Gotika nespí. Žije. Poprcha.
Sväťci sa obliekajú do rúcha
a odvracajú chladné tváre. Zabudnutí.

V rednúcom vzduchu rozpaží a zíva
večerné mesto. Nedopité pívá
na stoloch ako bludní kastráti.

A od popola krátkej cigarety
sa z dlhej chvíle celý vesmír vznieti.
Mesto sa v hrobe obráti.

Modrý sonet

Namodro v tebe svetielkujú sny.
Modrá si krehká, intímnejšia. Spiaca
vykročíš z modrej. V modrej sa mi strácaš.
Po modrej bývam polopriepustný.

Vznášaš sa v modrom stave beztiaže.
Namodro dýchaš rozdrobeným telom
čiasťočky modrej, ktorou preletelo
priesvitné čosi, čo čas ukáže.

Tak už si modrá. Už si nehybná.
Z modrého neba šklbeš modré perie.
Namodro dúfaš, ale modrá berie.

Roztrasie v tebe všetky modré zvony
a modré ty, on, ona, ono, oni
sa vyskloňujú z belasého dna.

The Edge

Odídu na minútu presne –
mesiac sa v zmätku sklzne po hrane,
krátery, básne budú zrátané.
No život za oponou besnie

aj bez nich. Kúsok cudzej bolesti
beztvarú necitlivosť nepreľstí.

Barové sidžo

Prísť na svet poutierať stoly
a dozvedieť sa, čo je samota.

Bláznovo kľbko, čo ťa domotá...
... omotá ... moták (čo ťa bolí?)

A ty si myslíš, že to nešťastie
z barovej handry ráno vytrasieš?

(z tvorby Petra Staríčka)



ETIÓPIA - VYSOKÁ ŠKOLA NEOČAKÁVANIA Slovensko, milujem ťa!

Ludia sa ma často pýtajú, prečo cestujem. Odpoveď je jednoduchá - čo krajina, to búranie množstva pravidiel usadených v mojom vnútri. Zákonov a zabehnutých systémov, ktoré fungujú v nás, ale pár hodín letu cez kopce a neplatí nič.

Čo krajina, to sa vo mne narodí ďalšia bytosť. Tvrďím teda, že nielen ovládanie jazyka, ale aj cestovanie rozširuje vnímanie a ľudskú bytosť o ďalší rozmer. Nepíšem o štrnásťdňovej dovolenke pri mori, kedy človek spozná svoj hotel, bazén, časť prislúchajúcej pláže a pár iných miest (ak si zakúpi nejaký ten výlet). Hovorím o cestovaní, kedy prechádzate krajinou, spoznávate ľudí, rozprávate sa s nimi, nasávajú ich kolorit, jazyk, zvyky, život, vnímate mestá, dedinky, architektúru, autobusy, vlaky, prírodu, zvieratá, flóru - nenútenou cestou sa dostanete krajine a jej národu pod kožu a oni vás tam veľmi radi pustia, pretože sú radi, že máte o nich záujem. Pôrod nového človeka nastáva...

Vrátil som sa z potuliek Etiópiou. A opäť som žasol, keď padali zákonitosti: Ježiško je tam čierny, Mária je vyhlásená za svätú a celým srdcom rešpektovaná. 65 percent obyvateľov sú totiž ortodoxní kresťania - neuznávajú Vatikán (pápeža áno), okrem

posun šesť hodín. Nemyslím teraz klasický časový posun - rozdiel časových pásiem je jedna hodina. Všetko je proste naopak.

Ludia tam žijú v ťažkej chudobe, hladovo-cholerové epidémie sú tam na bežnom poriadku. V lete roku 2004 hladovalo v tejto krajine dvakrát toľko ľudí než v roku 1984, keď svet obletel šokujúci dokument televízie BBC o príčinách hladomoru v Etiópii. Napriek tomu sú obyvatelia tejto druhej najľudnatejšej krajiny Afriky pokorní a zmierení. Nerozmýšľajú nad zajtrajškom (ich jazyk neobsahuje ani len budúci čas!), žijú v ťažkej prítomnosti. Ezoterikmi tak mystifikovaný rok 2012 ich na celej čiare mína, pretože prijímajú svoj životný údel s pokojným a čistým srdcom. Vláda nechce, aby do krajiny vstúpili nadnárodné spoločnosti. Je jej lepšie ovládať nevedomú a zuboženú masu. Preto, keď do Džibutska (susedná krajina disponujúca na rozdiel od Etiópie morom a žijúca z neho) dorazia mierové konvoje s obilím, vláda nechá kontajnery s obilím vyložiť a po troch mesiacoch, kedy sa potraviny vyhlásia za „nekonzumovateľné“, pošle pre ne autá, aby ich následne na to mohla na čiernom trhu rozpredať vlastnému ľudu. Hádate, kde skončia peniaze? Skutočne som začal vnímať aj našich politikov pod iným



tak neustále cválajú a naháňajú sa za „lepším“ zajtrajškom namiesto toho, aby sa zastavili a nadýchli sa ubiehajúcej božskej prítomnosti. Nikdy nezabudnem, ako som vystúpil v Bratislave na autobusovej stanici a viedol sa k vlaku. Začal som toto mesto milovať, i keď som ho predtým nepovažoval za nijako výnimočné, za mesto, ktorému komunisti vytrhli srdce z tela a zbúrili ho. Tým pádom byť turistom, som asi dosť sklamaný, keď sa pár minút poprechádzam pod Michalskou bránou a je koniec. Lenže vtedy som uvidel ulice a námestia v úplne iných farbách. V každom jednom byte som zrazu cítil tep osudov ľudských bytí, žijúcu históriu a naše hlavné mesto sa mi ukázalo v plnej nádhere. Ťažko sa mi bude opisovať pocit, keď som si na železničnej stanici objednal zemiakový šalát s rybou a jedol ho umelým príborom s lesknúcimi sa očami. Verte, že nebolo v ten okamih šťastnejšieho človeka v okolí.

Návrat z Etiópie som precítil v meste Prešov, kde som po pár hodinách spánku vyrazil na literárny festival Prešov číta rád. Áno, v tomto čarokrásnom meste mi docvakli posledné pravdy o Slovensku. O tom, že žijem v nádhernej krajine, ktorej Boh nadelil famóznou prírodou a že žijem medzi úžasnými ľuďmi s najkrajšími ženami na svete. Ja viem, že najlepšie odozvy majú negatívne riadky. Veď nie je nič jednoduchšie ako niekoho zhodiť, zosmiešniť či nechať zo seba vyliť priehradu zloby a hnevu. Napriek tomu mi je jedno, ako pateticky vyznejú moje slová, lebo ja ich tak skutočne cítim a musia zo mňa von. Chcem na záver napísať, ako som sa raz v sobotu vracal z Mošovského jarmoku, cestou späť zahol do dedinky Socovce pozrieť brata, zastavil som auto v strede cesty, pustil výstražné svetla a vystúpil. Slnko už bolo za kopcom a vytvorilo svojou absenciou magické červené zore, priam leš' na maliarov a zamilované duše. Krútil som sa na tom poli nekonečné minúty, sledoval z dna kotliny tmavé obrysy pyšne sa vypínajúcich hôr, nechal sa súložiť zimomriavkami naplnenia a ďakoval. Za to, kde žijem.

Slovensko, milujem ťa.

Buďte šťastní, Pavel Hirax BARIČÁK



svätej trojice Otec, Syn a Duch svätý majú aj druhú trinity: svätý Michael, Rafael a Gabriel. Napriek teplu (sme 10 stupňov nad rovníkom) pijú strašne málo vody, jedia veľa mäsa a minimum zeleniny, takže podľa tipov našich „moderných“ časopisov radiacích nám zdravý štýl života by mali byť už dávno mŕtvi. V odľahlých častiach krajiny od Addis Abeba je normálnym zvykom, keď pred sobášom ide každé dievča na bezplatnú kontrolu panenstva do nemocnice. Na moju otázku, či chodia aj muži, mi zjavne nevedeli odpovedať. Nový rok je 11. septembra a teraz sa prehupli do roku 2002. Etiópsky čas má oproti európskemu

svetlom. Veď oni nám chcú nakoniec dobre. Áno, zväčša za ich aktivitami kričí neukojené ego a kde-tu si niečo ukradnú pre seba, ale celkovo myslia pre národ. Znejú vám tieto slová priam choro? Odpustite mi, ale ja som ich teraz naozaj nenapísal ironicky. A nezbúdajte, že nič na tomto svete nie je zadarmo a aj oni platia za svoje zisky šedinami a zdravím. Po potulkách Indiou som si uvedomil, že všetci sme milionári. Z vodovodov nám tečie zlato a my sa napriek tomu správame ako večne nespokojné deti, ktoré sa klamú, že keď dostanú ešte tú či onú hračku, budú spokojné. A keď si ju od života vyprosia a vydrú, aj



ANDREJ GUOTH

Aj v slovenskej literárnej histórii, podobne ako vo svetovej, nájdeme mená niekoľkých talentovaných básnikov, ktorým z rôznych príčin (najviac zo zdravotných) nebolo súdené naplniť svoje umelecké dispozície. Práve týmto tvorcom je venovaná



naša rubrika Mladí vo večnosti. Ako prvého si predstavíme Andreja Guotha (12. 5. 1906 Liptovský Mikuláš – 9. 8. 1929 Liptovský Mikuláš), ktorý po neúspešnom liečení v Tatrách podľahol tuberkulóze vo veku 23 rokov. Patril do okruhu študentov štátneho reálneho gymnázia M. M. Hodžu v Liptovskom Mikuláši a jeho spolužiakmi boli viacerí neskorší známi básnici, spisovatelia a literárni vedci (J. Š. Bálent, K. Bezek, R. Brtáň, J. Čaplovič, A. Kostolný, M. Pišút, A. Plávka). Jediná Guothova básnická zbierka Na rozlúčku vyšla až po jeho smrti (1930). Knihu zostavil poetov blízky priateľ Andrej Kostolný a vlastným nákladom vydal Emil Boleslav Lukáč. V roku 1954 vyšla v Slovenskom spisovateľovi pod názvom Básnický odkaz jej rozšírená verzia. Tvorba Andreja Guotha bola ovplyvnená poetikou slovenského symbolizmu. Ide prevažne o emocionálne ladené verše, inšpirované láskou k prírode, spomienkami na detstvo a čiastočne i sociálnymi motívmi. Pôsobivými básňami z posledného obdobia sa už autor vyrovnáva s predtuchou smrti a unikajúcim životom. Do tejto kategórie sa radí aj titulná báseň spomínanej zbierky Na rozlúčku.

pripravil Peter CABADAJ

Na rozlúčku

*Zabudni, milá, zabudni sluby,
v žilách mi chladne boľavá krv.
Srdce, čo láskou ohnivo ľúbi,
nevládze udrieť, jak bilo prv.*

*Zabudni noci, zabudni rána,
ohnivé pery, skropený zrak:
nejde už páliť hranice Jána,
odkvitol v poli červený mak.*

*Ťažko je zvädnúť predčasne kvetu.
Ťažko je neznať, čo vyjde zo zrn.
Zlomenú vidím svoju už métu,
nohu mi ranil priostrý trň.*

*Ešte raz chcel by zľúbať ti ruky,
ako keď bola si hostom tu raz,
za hruď ti stoknúť červené puky,
potom nech príde vraždíaci mráz.*

*Stískam ti ruku, dávam ti zbohom,
ruky sa chvejú, jak nikdy snáď.
Odtrúbil hlásnik polnoci rohom:
Buď šťastnou, drahá, mal som ťa rád.*

OBLITUS SCRIPTA MANET? (Napísané ostáva zabudnuté?) Reflexie (nielen) o súčasnej literatúre a jej tvorcoch

JE VÁŽNE, NEBRAŤ SA (V LITERATÚRE) PRÍLIŠ VÁŽNE III.

A predsa len bola (nie...) jedna krajina i v temnom období stredoveku, odkiaľ sa šírili – najskôr len ojedinelé a slabé –, ale postupne však silnejúce záblesky humoru, rozsvetujúce šeravý svet... Bola to „porímštená“ Gália, kde sa už nerozpráva keltským jazykom, ale zjednodušenou ľudovou latinčinou, ktorá krok za krokom prechádza do starofrancúzštiny. Tá Gália, v ktorej sa hordy germánskych plieniteľov a dobyvateľov, všetkých tých Frankov, Burgundánov a Normanov rýchlo rozplývajú a strácajú tak svoje zvyky aj svoj jazyk... A zrazu počujeme hlas, ktorý k nám z tej diaľky dolieha ako volanie odsúdenca z útrov žalárnych kobiek....

F. Villon - Balada o tľstej Margot (úryvok)

*Ak dáme svojho srdca slúžim rád,
som blázon preto, hoden posmechu?
Keď ona ľúbi, stojí za poklad.
Kord tasím pre jej lásky potechu.
Zavíta hosť do nášho peľechu?
Bez slova skočím, roztrhám sa v práci,
chlieb, víno, hrušky, syry bystro vláčim.
Ak štedrý hosť je to – vec vzácna v kraji –
poviem mu, nech nás znova pociť ráči
tu, v tomto kupleraji, našom raji.*

*Mrzutosť skrsne, keď chce Margot spať
a nemá fuka – to nie do smiechu.*

*V zlosti z nej kmášem okrasy jej vnád,
s prísahou, že ich vrazím do liehu.
Tu rozkročí sa, stane do strehu,
Ancikrist je to, reve, klaje, blačí,
plamene mece na mňa pysk jej dračí,
pri smrti Kristovej o pekle báji.
Ja zdrapiac tľk, ju pod nos vyonačím
tu, v tomto kupleraji, našom raji.*

*Tak stíchne hneď; len prdne pustí smrad.
Je rovná ropuche v tom úspechu.
Smejúc sa, pästou začne šermovať,
ľúbezne zavadí mi o mechúr.
Spítí spíme jak všití do mechu.
Ráno zas tresne mi po poneváči
a lezie na mňa, bo vraj plod ju tlačí,
na dosku zmangľuje ma, dych mi stají.
Ťažká a chlipná je, divže jej stačím
tu, v tomto kupleraji, našom raji.*

Áno, ten hlas nepatrí nikomu inému ako nenapraviteľnému zlodejovi a bitkárovi, štamgastovi z krčmy A la pomme du pin – U jedľovej šišky v Paríži, nešťastne milujúcemu Katherinu de Vausselles, ale predovšetkým básnikovi – Francoisovi Villonovi!

Asi niet milovníka poézie, ktorý by nepoznal meno Francois Villon a hlavne jeho drsné, presné a šťavnaté básne. Narodil sa v Paríži oko-

lo roku 1430 a skonal o 33 rokov, nevedno však v ktorej časti Francúzska to bolo... Villon vďaka svojim textom ostal dodnes akýmsi predobrazom rebelantského básnika, roztopašného stredovekého študenta, stvárajúceho lotrovstvá po parížskych tavernách, recitujúceho svoje básne „inter pocula“ – medzi pohármi vína, ktoré tak ľúbil, že jeho poézia ešte aj dnes nosí jeho vôňu a opojnosť. Víno, ženy, žart, vtíp, irónia, sarkazmus, lahučký úsmev. Čím iným hýria villonovské verše? Moderný vydavateľ tejto poézie Jules Marthold napísal ako motto nad túto poéziu: „Vezmime čašu a či už ide o jemné víno, alebo cerváziu, ochutnajme jej opojnosť!“ Francois Montcorbier alias Villon nepochybne predstavuje vrchol stredovekého francúzskeho umenia. Okrem toho by bol údajne schopný ukradnúť čokoľvek, pobiť sa s vami, bodnúť vás, ale i rozdeliť sa s vami o posledný groš – ak by ho však mal... Pri jeho kolíske stála bieda. Napokon nám Villon neukradol nič, ale naopak – obdaroval nás svojimi kúzelnými baladami, ktoré sa už navždy budú nazývať villonovské. Svoje veršované úsmevy venoval životu, literatúre, nepodareným láskam, usmieva sa nad sebou samým, nad svojím životom, až dospeje k šibeničnému úsmevu nad svojím koncom – keď je naozaj na šibenicu odsúdený...

(pokračovanie nabudúce)

Marián GRUPAČ
Slovenský literárny ústav MS



JAŠÍKOVE KYSUCE 2011

Literárna prehliadka Jašíkove Kysuce (JK) je najstaršou literárnou súťažou na Slovensku. Podľa štatútu tejto súťaže pre mladých prozaikov sú JK celoslovenskou literárnou súťažou určenou mladým talentovaným autorom do 35 rokov, ktorí prostredníctvom súťaže prezentujú svoju tvorbu čitateľskej verejnosti. V rámci JK sa každoročne, tento rok už 43. Krát schádzajú v Čadci, v Kysuckej knižnici, mladí začínajúci spisovatelia, aby si prevzali ocenenia, stretli sa so svojimi rovesníkmi, či známymi slovenskými spisovateľmi. Tento rok odborná porota v zložení Pavel Rankov (predseda), Gabriela Mihalková a Marián Grupač rozhodla, že hlavnú cenu si odniesla Soňa Uhríková, 1. Prémium porota udelila Anežke Guziarovej, 2. Prémium Marianne Koliovej a 3. Prémium Kataríne Vargovej. Cenu Jozefa Hnitku, ktorú udeľuje v rámci JK Kysucká kultúrna nadácia a je určená pre mladých autorov do 18 rokov, získala opäť, takisto ako minulý rok mladučka, dvanásťročná Vanessa Jóriová.



Ocenená mladá autorka Katarína Vargová (vľavo) a predseda odbornej poroty Pavel Rankov (vpravo).

CENA RUDOLFA FABRYHO 2011

V piatok 9.12.2011 sa v slávnom Budmerickom kaštieli konalo slávnostné odovzdávanie cien 3. Ročníka literárnej súťaže pre mladých básnikov O Cenu Rudolfa Fabryho 2011.

Na slávnosti sa zúčastnili čelní predstavitelia Literárneho informačného centra, Národného osvetového centra, časopisu Spolku slovenských spisovateľov pre mladú literatúru a umenie DOTYKY a Slovenského literárneho ústavu Matice slovenskej, ktorí sa tento raz spojili, aby zachránili jednu z najmladších literárnych prehliadok na Slovensku a taktiež opäť prehodnotili súčasný nelichotivý status kaštieľa v Budmericiach, keďže na slávnostnom akte sa zúčastnil ja samotný minister kultúry SR Daniel Krajcer. Porota v zložení Boris Brendza, Maroš M. Bančej a Marián Grupač rozhodla, že tento rok Cenu Rudolfa Fabryho získal mladý básnik Matúš Nižňanský z Piešťan. Prvú prémium porota udelila Matúšovi Molovčákovi, 2. Prémium Martinovi Pagáčovi a 3. Prémium Petrovi Prokopcovi.

Blížšie sa s autormi ocenenými v spomínaných literárnych súťažiach a ich tvorbou ešte stretnete i v ďalších číslach Orla tatranského.

–mag–



Laureát Ceny R. Fabryho 2011 Matúš Nižňanský.

Minianketa Orla tatranského

Myslíte si, že ocenenie v literárnej súťaži na Slovensku má pre začínajúceho autora význam pre jeho ďalšiu tvorbu?

Marián Tkáč, predseda Matice slovenskej, prozaik a publicista: „Každý rád býva ocenený, nepoznám človeka, ktorému by prekážalo potľapkanie po pleci v zmysle: je to fajn, ďakujeme, si dobrý, máš predpoklady byť ešte lepší. Ak si dobre pamätám, aj na začiatku mojich literárnych ambícií bolo ocenenie. Za poviedku Trávnatý dvor, v ktorej išlo o zážitky starého otca z prvej svetovej vojny, dobre mi padlo vtedy (v roku 1977) 500 Kčs. Dobrý nápad: ktovie, či by práve Orol tatranský nemal každoročne udeľovať cenu pre začínajúcich autorov?“

Radoslav Tomáš, básnik: „Samozrejme. A nejde len o povzbudenie do ďalšieho písania. Je to záznam toho, že básnik/poetka sa nebáli verejnej konfrontácie a uspeli. Okrem toho je to pozitívna refe-

rencia pre čitateľov/čitateľky. No ako rád opakujem - pri literárnych súťažiach má ísť najmä o rozborový seminár poroty, konštruktívnu kritiku k napísanému. To má pre píšucich asi najväčší význam.“

Peter Holka, spisovateľ: „Akékoľvek ocenenie pôsobí pre autora minimálne ako povzbudenie a masáž ega, že to, čo robí, má predsa len nejaký zmysel. No jedným dychom treba povedať aj to, že v každej cene je aj isté politikum, vzťahy a väzby porotcov a autorov. Záleží od miery. Ale tak je to zrejme všade vo svete, autori ani ich diela nežijú vo vákuu.“

Soňa Uríková, mladá prozaička, laureátka literárnej súťaže Jašíkove Kysuce 2011: „Dúfam, že to nebude znieť prehnané idealisticky, keď poviem, že má. Takýto autor získa nové kontakty,

trošku sa jeho meno dostane do povedomia ľudí, ktorí sa pohybujú v tejto oblasti. Predovšetkým však (a to zo mňa hovorí osobná skúsenosť) môžete svoju tvorbu začať vnímať inými očami, iným postojom k svojim schopnostiam.“

Rastislav Ďurove, básnik: Áno, rozhodne. Takéto ocenenie môže významnou mierou motivovať autora k ďalšej tvorbe, pomôcť mu nadobudnúť zdravé umelecké sebavedomie, či získať širší rozhľad v danej umeleckej oblasti. Seminár či debaty, ktoré sa spravidla organizujú pri príležitosti odovzdávania cien, môžu byť navyše dôležitým východiskovým bodom, ktorý vďaka adresnej kritike skúsenejších autorov vhodným spôsobom nastaví zrkadlo jeho tvorbe, prípadne mu pomôže nájsť si vlastné miesto vo svojej generácii súčasných umelcov.